

Ferslach ledegearkomste Wurkgroep Maritime Skiednis
Ljouwert sneon 8 april 2017

Iepening

Rudolf Guys stelt him foar. Rudolf wennet yn Laaksum is bedriuwskundige en in aktyf siler. Syn maritym histoaryske ynteresse komt út it gebiet wêr't hy wennet. Sa is hy aktyf by it historysk wurkferban Gaasterlân en is hy bestjoerslid by it museum Hylpen. It museum yn Hylpen hat fernijingsplannen wêrby it de bedoeling is de wichtige maritime skiednis fan Hylpen prominenter foar it ljocht te bringen. Der wurdt in wurkgroep foarme om dizze eksposysjes gear te stellen. Willem en Fedde de Vreeze sille fanút de wurkgroep maritime skiednis yn dizze wurkgroep plaknimme.

Symposium 2017

It wie in slagge symposium. Der wiene rom hûndert minsken oanwêzich en in oantal nijsgjirrige lêzingen oer de ramp op it Flie en Skylge yn 1666. Fan dit symposium binne al in oantal artikels ferskynd yn it tydskrift Fryslân en in oantal sil yn 't Beaken opnommen wurde.

Symposium 2018

ús symposium yn 2018 sil gean oer de skiednis fan it seafeartunderwiis. Dit nei oanlieding fan it 200 jierdei bestean fan de maritime akademy yn Harns yn dit jier. De wurkgroep hat prof. Karel Davids frege om mei te tinken oer de ynhâld fan dit symposium. Dêrút is in moai programma foartkommen mei ûnderwerpen as: skatkeamer der stjoermannen, ynfloed en ûntjouwring fan de ynstrumenten, wiskunde en seafeartunderwiis en fansels de ûntjouwring fan it seafeartunderwiis en de maritime akademy yn Harns. Dit symposium sil plakfine op sneon 26 maaie 2018.

It projekt 'Houtvaart' / Kulturele Haadstêd 2018

It doel fan it projekt 'houtvaart' is de maritime skiednis fan Fryslân ek yn it programma fan de Culture Haadstêd ûnder de oandacht fan in breed publyk te bringen. Dêrfoar is in aparte stifting oprjochte wêr Rob Leemans út namme fan ús wurkgroep yn partisipearret. It projekt 'Houtvaart' hâldt yn dat Noorsk hout mei silende skippen nei Dokkum brocht wurdt. Dêr oankommen sil it mei in float fan histoaryske skippen lâns Ljouwert nei Drylts brocht wurde. Yn de histoaryske mûne de Rat yn Drylts sil dan hout ferwurke wurde wêrmei dêrnei bygelyks tiny houses kinne wurde makke. De ferskillende gemeenten hawwe entûsjast op dizze plannen reagearre. In wichtich diel fan de finansiering sil út fûnsen komme moatte. Dizze simmer sil bekend wurde of dit projekt ek troch kin gean.

Nije plannen

Us neijersgearkomste sil yn oktober plakfine yn Boalsert. Bauke Jansen sil ús dêr fertellen oer heaskippers. Dizze lêzing sil plakfine yn de 'voogden'keamer fan it earmehus yn Boalsert. Dêrnjonken sil in besite oan it grêf fan in heaskipper yn de tsjerke brocht wurde.

Oare saken / omfreesjen

Hanno wiist op de webside fan it Maritym Portaal. <https://www.huygens.knaw.nl/maritiem-portal/> Hjir sille maritym histoaryske ynstellingen / undersikers / lêzingen / symposia en oare barrens oankundige wurde. Dêrnjonken is der fanút it maritym portaal wurke oan in nije maritime skiednis der Nederlannen dy digitaal beskikber steld wurde sil.

Wittenskiplik diel.

'Kreupelen en blynen lit jo ferbine, boppe by de grutte mêst kinne jo de master fine' Yn it wittenskiplik diel fertelt Rob Leemans oer it wurk fan in skipssjirurgyn yn it VOC tiidrek. De skippen fan de VOC wiene yn it algemien 40 a 50 meter lang en hiene plak foar 200 oant 300 man. Minne ferbliuwen, minne hygiëne, bedoarn iten en drinkwetter, ûnfoldwaande rêst, ungmakken oan board en seegefjochten soargen foar in sykte fan 20 oant 30 prosint. Skipssjirurgyns waarden faak ynset om't doctoren te djoer wiene. No wie it net sa dat de skipssjiurgijn gjin oplieding hân hie. Hy krige in oplieding yn de praktyk wêrby hy ek fjouwer jier staaize rinne moast. In soad foarkommende ziektes oan board wiene skuorbuk feroarsake troch in tekoart oan fitamine c en beriberi troch in tekoart oan fitamine b. Yn 1747 kaam in Ingelske marinearts der efter dat it drinke fan sitroensap slim help by de bestriding fan skoarbuk. Ek fûn men yn dizze perioade út dat mei it iten fan soerkoal skoarbuk foarkomme wurde koe. Njonken dizze syktes dy foarkwamen út in fitaminetekoart wie der faak sprake fan geslachtssyktes. Dizze syktes besocht men faak te genêzen mei kwik of hite oalje. Nettsjinsteande dat dizze metoades in lyts bytsje holpen binne dizze noch lang tapast. Foar behandeling fan flektyfus en dysentery waard faak gebrûk makke fan primityfe metoades lykas ierlitte, laksearje of in switkuer. Dêrby waard de pasjint mei in soad tekkens yn in tsjuster hol by it kabelgat ûnderbrocht wêrtroch dizze flink switte gie. Ek by bestraffingen lykas geseling en kielhelje wie de sjirurgyn oanwêzich. Wannear it kielhelje yn de breedte fan it skip plakfûn hie it slachtoffer noch kâns te oerlibjem. It meast effisjint wiene de sjirurgyns dêr wêr't it gie om oerflakkige yngrepen lykas it ferbinen fan wûnen en it setten fan bonken. It byld fan de skipsjirurgyn yn tsjinst fan de VOC is noch al negatyf. Dit is net yn alle fallen terjochte, sy hiene wol deeglik in goede oplieding mar moasten wurkje mei de kennis en middels fan de medyske wittenskip yn har eigen perioade.

Dêrnei fertellen Jan de Vries en Jelle Jan Koopmans oer har ûndersyk nei partenbesitters út it skipsboek Hempenius (Hylpen 1715 – 1718). It skipsboek Hempenius jout in nijsgjirrich ynsjoch yn it personiel en de eigeners fan de fluitskippen yn Hylpen yn dizze perioade. In soad fan de besitters fan de parten yn de skippen wennen yn Amsterdam. Dit wiene yn it algemien rike keaplju en makelers dy saken diene op de bestimmingen wêr de skippen op fieren. út ús ûndersyk is bliken dat in hiel oantal fan dizze partenbezitters in Fryske eftergrûn hie. Mooglik hawwe dizze Fryske makelers en keaplju yn Amsterdam as in oanjeier fan lokale Fryske skippers fungearre. By it sjen fan guon nammen fan Amsterdamske partenholders leit in relaasje mei Fryslân slim foar de hân. Dit is bygelyks hiel dúdlik it gefal by Andries Pieters van Stavoren. Hy wie partenbesitter yn in hiel oantal skippen yn Hylpen. Lykas de namme al suggerearret wie in fan syn foarâlders in suksesfolle skipper en boargemaster fan Starum. Ek by oare nammen as Douwe Wiggerts, Abe Eelkes Reinders, Sibren van Workum, Trijn van Popta of Igle Aukes leit in relaasje mei Fryslân direkt foar de hân. Fan oare famyljes lykas bygelyks de famylje Scholten fan Aschat is dit net direkt dúdlik. Dochs blykt dat ek dizze famylje oer Fryske foarâlders te beskikke. Har foarfaar Hendrik Agges wie lykas Andries Piters in suksesfolle skipper út Starum. Dat jilde ek foar de keapman Georg Bruyn wêrfan de foarfaar Jelle Tjebbes him as makelder festige yn Amsterdam. En sa binne der noch gâns oaren. By it neigean fan dizze famyljes wurdt stadichoan in nijsgjirrich netwurk fan keaplju sichtber. Dizze keaplju hearden oant de top fan it ekonomysk libben yn Amsterdam en holden harren dwaande mei alle ferskillende fasetten fan de skipfeart yn Amsterdam. Dat wol sizze de Europeeske handel, de